

Hudobná teória 4.

Pripravila:

Bc. Gabriela Ilková

2015

Obsah

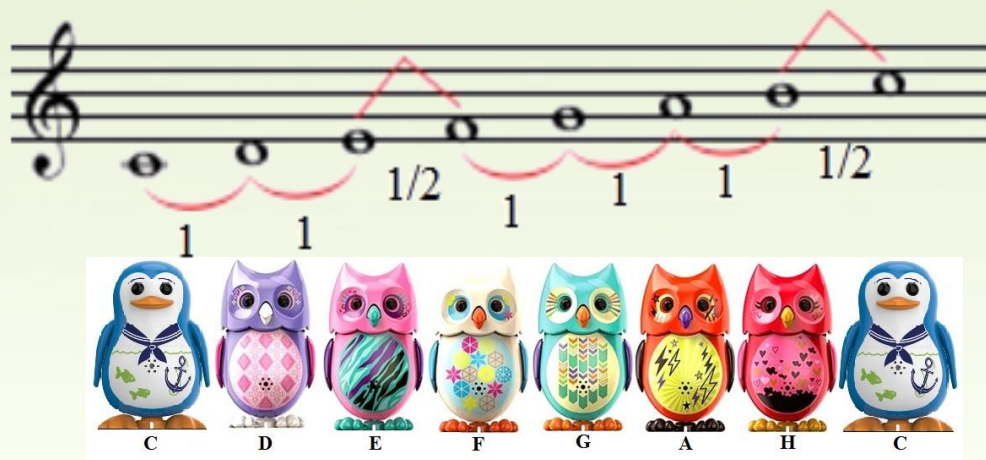
Stupnice	3.
Durové a molové stupnice	4.
Stupnice – Ťahák	5.
Označenia stupníc	6.
Molové stupnice	7.
Kvintakord a jeho obraty	8.
Enharmonické tóny	9.

Stupnice

Stupnica je rad po sebe idúcich tónov v určitom poriadku, obyčajne v rámci jednej oktávy. Poznáme rôzne stupnice od modálnych, cez päťstupňové pentatonické, chromatické, celotónové po diatonické durové a molové stupnice. (Toto som písala len pre informáciu.)

Pre nás budú dôležité diatonické durové a molové stupnice. My ich budeme používať len ako durové a molové stupnice. Diatonická stupnica znamená rad tónov v rámci jednej oktávy napr. od C po c, alebo od G po g. atď. Pre durovú stupnicu je charakteristické, že medzi 3. a 4. tónom a 7. a 8. tónom sa nachádza poltónová vzdialenosť (malý krok). Medzi ostatnými tónmi je celotónová vzdialenosť (veľký krok). Keď sa naučíme poradie stupníc, ktoré nájdeš na ďalšej strane, nebudeš musieť sa naučiť túto informáciu, aj bez toho budeš vedieť vymenovať tóny jednotlivých stupníc.

Nižšie na ukážke si môžeš pozrieť rad tónov **C durovej stupnice**, ktorá tvorí základný stupnicový rad.

Dôležité aby sme sa stupnice dobre naučili, lebo ich budeme potrebovať neskôr pri transponovaní piesní (transponovanie znamená zahrať melódiu od hociktorého tónu, tj. v hociktorej stupnici).

Durové a molové stupnice

Pre európsku hudbu sú charakteristické diatonické stupnice. Stupnica znamená rad tónov v rámci jednej oktávy. Diatonické stupnice delíme na dve veľké skupiny na stupnice s krížikami a na stupnice s béčkami.

Stupnice s krížikami patria do kvintového kruhu. T.j. od C smerom hore každý piaty tón tvorí základný tón ďalšej stupnice, pričom každá ďalšia stupnica bude mať o jeden krížik viac predznamenaní. Napr. 1. stupnica po C dur, ktorá sa začína na piatom stupni C dur je G dur a bude mať jeden zvýšený tón fis. Ďalšia stupnica je D dur, ktorá bude mať už dva krížiky fis, cis atď. (Tu bude potrebné poznať poradie krížikov, ktoré sme sa už naučili, že?)

Durové stupnice majú veselý charakter.
Durové stupnice sa označujú s veľkým písmenom.

Každá durová stupnica má svoju paralelnú molovú stupnicu, ktorá je postavená na šiestom stupni durovej stupnice. Molová stupnica má smutný charakter. (S molovými stupnicami podrobnejšie sa zaoberáme neskôršie). **Molové stupnice sa označujú s malým písmenom.**

Stupnice s béčkami patria do kvartového kruhu. T.j. od C smerom nahor na každom štvrtom stupni sa začína ďalšia durová stupnica, ktorá bude mať vždy o jeden viac bé. Poradie durových a molových stupníc pozri na ďalšej strane.

Stupnice

Ťahák, ak potrebuješ pomoc

Durové a molové stupnice s krížikami

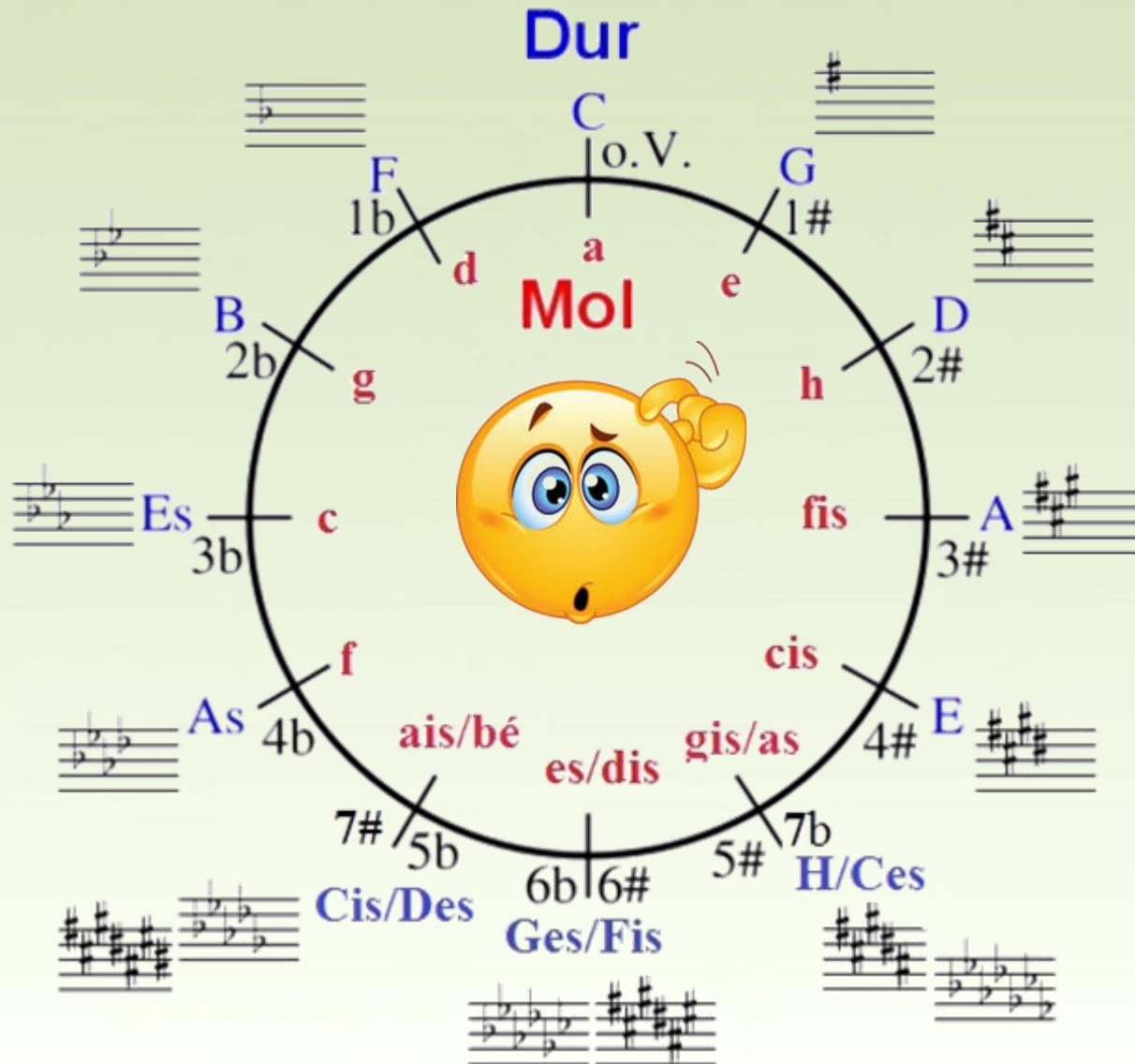
Kvintový kruh		1#	2#	3#	4#	5#	6#	7#
Dúr	C	G	D	A	E	H	Fis	Cis
Mol	a	e	h	fis	cis	gis	dis	ais
Krížiky		fis	cis	gis	dis	ais	eis	his

Durové a molové stupnice s béčkami

Kvartový kruh		1 ^b	2 ^b	3 ^b	4 ^b	5 ^b	6 ^b	7 ^b
Dúr	C	F	Bé	Es	As	Des	Ges	Ces
Mol	a	d	g	c	f	bé	es	as
bé		bé	es	as	des	ges	ces	fes

Stupnice - tóniny

Pozri ako sa píšú predznamenia stupníc do notovej osnovy, ktoré nám zároveň určia i tóninu skladby.

Molové stupnice

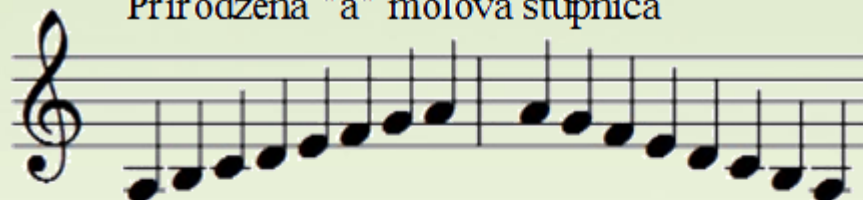
Ako sme už povedali, stupnica ktorá je postavená na šiestom stupni durovej stupnice sa nazýva molová stupnica. Napr. paralelná molová stupnica C duru je a mol, ktorej tóny sa zhodujú s tónmi C dur, avšak ich rad sa začína od „a“ (a h c d e f g a). Tento rad tvorí **prirodzenú molovú stupnicu**. V maďarských a v slovenských ľudových piesňach však sa používajú upravené molové stupnice, a to harmonické a melodické.

Harmonická molová stupnica má zvýšený 7. stupeň. Napr. v a mol namiesto g sa hrá gis.

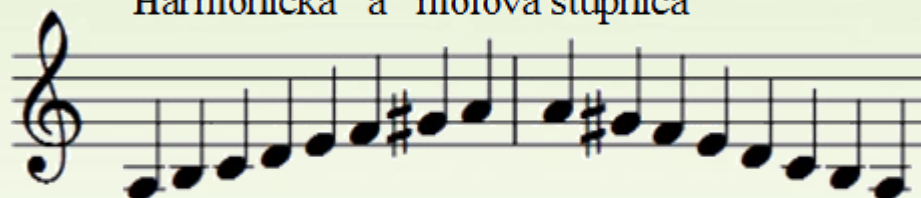
Melodická molová stupnica smerom hore má zvýšený 6. aj 7. stupeň, smerom nadol má opäť znížené obidve zvýšené tóny, teda smerom dole sa hrá prirodzená molová stupnica.

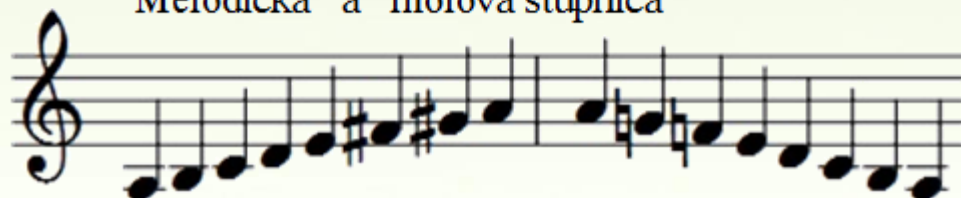
Prirodzená "a" molová stupnica

Harmonická "a" molová stupnica

Melodická "a" molová stupnica

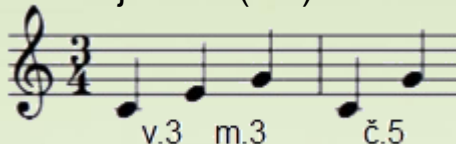

Kvintakord a jeho obraty

Akord je súzvuk najmenej troch tónov. Kvintakord sa skladá z prvého, tretieho a piateho stupňa stupnice. Vzdialenosť medzi jeho krajnými tónmi, je kvinta. Od toho je odvodený aj názov kvintakord. Tak ako poznáme durové a molové stupnice, tak aj akordy môžu byť durové aj molové. Durové akordy majú veselý, molové akordy smutný charakter. Akordy rovnako ako intervaly môžeme aj upravovať, zväčšiť a zmenšiť. Ale upravenie akordov teraz nás nezaujímajú, naučíme sa ich neskoršie.

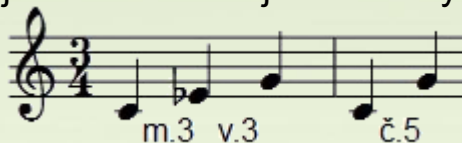
Durový kvintakord sa skladá z veľkej (v3) a malej tercie (m3). Označuje sa s veľkým písmenom, napr. „C”

C: c – e – g (c-g)
v3 m3 č5

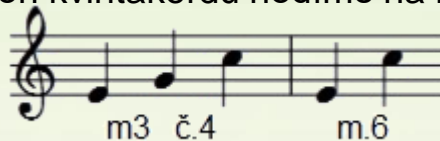
Molový kvintakord sa skladá z malej a veľkej tercie. Označuje sa s malým písmenom „c”, alebo „Cmi”.

Cmi: c – es – g (c-g)
m3 v3 č5

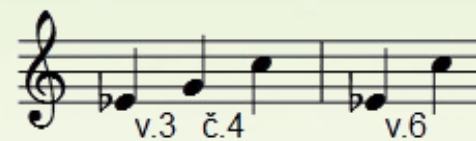

1. obrat kvintakordu je sextakord. Vzdialenosť medzi dvomi krajnými tónmi je sexta. Sextakord môžeme zostaviť tak, že spodný tón kvintakordu hodíme na hore.

C6 e – g – c (e-c)
m.3 č.4 m.6

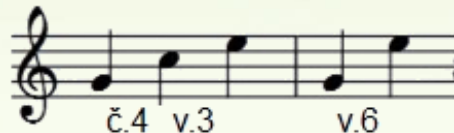

Cmi6 es – g – c (es-c)
v.3 č.4 v.6

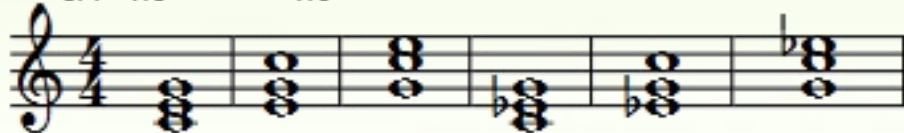
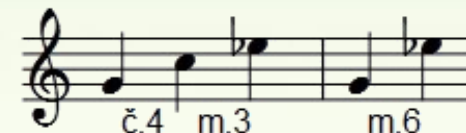

2. obrat kvintakordu je kvartsextakord. Kvartsextakord môžeme zostaviť tak, že spodný tón sextakordu hodíme na hore.

C6/4 g – c – e (g-e)
č.4 v.3 v.6

Cmi6/4 g – c – es (g-es)
č.4 m.3 m.6

C C6 C6/4 Cmi Cmi6 Cmi6/4

Enharmonické tóny

Pre enharmonické tóny je charakteristické, že majú rôzne mená a pritom znejú rovnako. Najlepšie si predstaviť klaviatúru. Teda na klavíri na rovnakom mieste sa udiera cis=des, e=fes, h=ces, fis=ges, atď.

Kto si dával pozor, tak pri stupniciach si mohol zistiť, (na obrázku, kde som uviedla stupnice a tonalitu v takej kruhovej podobe) že niektoré durové a molové stupnice boli napísané vedľa seba. Pretože sú enharmonické, vlastne ináč sa nazývajú ale rovnako sa znejú, hrajú sa vlastne na rovnakom mieste.

Tieto stupnice sú nasledovné:

H dur / Ces dur,
Fis dur / Ges dur,
Cis dur / Des dur

gis mol / as mol
dis mol / es mol
ais mol / bé mol

**A zene az életnek olyan szüksége, mint a levegő.
Sokan csak akkor veszik észre, ha már nagyon hiányzik.**

(Kodály Zoltán)

Hudba je pre život potrebou ako vzduch. Mnohí si ju uvedomujú iba vtedy, kedy im už veľmi chýba.

(Kodály Zoltán)

*Ďakujem za pozornosť,
Prajem vám všetkým
príjemné učenie sa!*

Keby si mal ku mne otázky, napíš mi na mailovú adresu:

ilkovagabriela@gmail.com